

**Juozas Galginaitis
Giedrius Viliūnas
Sandra Trumpulytė**

**AUKŠTOJO MOKSLO POLITIKĄ IR STUDIJŲ
PROCESĄ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ
ANALIZĖ IR ŠIŲ TEISĖS AKTŲ PAPILDYMO BEI
PAKEITIMO REKOMENDACIJOS**

Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS)
nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas
ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų
metodikos kūrimas bei diegimas
(Nr. VP1-2.2-ŠMM-08-V-01-001)

Juozas Galginaitis
Vilniaus universitetas

Giedrius Viliūnas
Mykolo Romerio universitetas

Sandra Trumpulytė
Vilniaus universitetas

AUKŠTOJO MOKSLO POLITIKĄ IR STUDIJŲ PROCESĄ REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ANALIZĖ IR ŠIŲ TEISĖS AKTŲ PAPILDYMO BEI PAKEITIMO REKOMENDACIJOS

**PARENGTA SIEKIANT ĮGYVENDINTI
NACIONALINĖS STUDIJŲ KREDITŲ SISTEMOS KONCEPCIJĄ**

Juozas Galginaitis
Giedrius Viliūnas
Sandra Trumpulytė

**AUKŠTOJO MOKSLO POLITIKĄ IR STUDIJŲ PROCESĄ
REGLAMENTUOJANČIŲ TEISĖS AKTŲ ANALIZĖ IR ŠIŲ TEISĖS AKTŲ
PAPILDYMO BEI PAKEITIMO REKOMENDACIJOS**

Redagavo Jolita Stankūnavičienė

© Vilniaus universitetas, 2012

ISBN 978-9955-526-93-3

TURINYS

Ižanga	4
I. PRIELAIIDOS	5
II. SĄVOKOS	7
III. STUDIJŲ PROGRAMA.....	9
IV. KREDITŲ KAUPIMAS, PERKĖLIMAS IR PRIPAŽINIMAS	13
V. TEISINIO REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI.....	14
Priedai	16

IŽANGA

2009 m. balandžio 30 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (toliau – Mokslo ir studijų įstatymas), kuris pakeitė iki tol galiojusius Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą ir Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymą. Mokslo ir studijų įstatymo 95 straipsnio 2 dalimi nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. Lietuvoje įsigaliojo nauja studijų kreditų sąvoka, grindžiama Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema – ECTS.

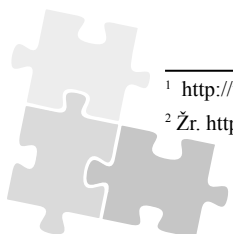
ECTS įvedimas reiškia ne vien tik studijų apskaitos vieneto pakeitimą, bet ir nemaža kitų naujovių, subrendusių Europos aukštojo mokslo erdvėje ir susijusių su studijų proceso organizavimu bei studijų kokybės užtikrinimu. ECTS įvedimas skatina naujai pažvelgti į aukštojo mokslo veiklos prielaidas – studijų rezultatų sampratą, studijų programų rengimo principus, studento pasiekimų vertinimo metodiką ir kt. Perėjimas prie naujos studijų kreditų sistemos negali įvykti per naktį, jis reikalauja ir tam tikro akademinės bendruomenės pasirėngimo, ir visos studijas reglamentuojančių teisės aktų sistemos pritaikymo, ir kiekvienos aukštosios mokyklos pastangų.

Suprasdama nacionalinės aukštojo mokslo sistemos atnaujinimo poreikius, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija 2009 m. inicijavo projektą „Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas“ (toliau – Projektas). Projekto vykdymo laikotarpiu buvo parengta Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcija¹ ir didelis pluoštas su šia koncepcija susijusių aukštojo mokslo būklės apžvalgų, metodikų, kompetencijų plėtotės aprašų ir kitų dokumentų². Vienas iš Projekto uždavinių buvo atlikti Lietuvos Respublikoje galiojančių ir aukštojo mokslo politiką, studijų procesą reglamentuojančių teisės aktų analizę, parengti jų papildymo ir pakeitimo rekomendacijas, kurios padėtų sklandžiau pereiti prie naujosios studijų kreditų sistemos. Šiame leidinyje pateikiami šios analizės apibendrinimai ir rekomendacijos.

Analizės rezultatai išdėstyti Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijos nuoseklumu, kiekvienam jos poskyriui skiriamas atitinkamas analizės bei rekomendacijų poskyris. Analizuotų teisės aktų sąrašas pateikiamas 1 priede, šių teisės aktų tiesioginės analizės rezultatai – 2 ir 3 prieduose.

¹ http://www.ects.cr.vu.lt/Files/File/Nacionalines%20studiju%20kreditu%20sistemas%20koncepcija_2012-02-07.pdf

² Žr. http://www.ects.cr.vu.lt/Projekto_rezultatai

I. PRIELAIDOS

Analizė

Aukštasis mokslas teisiškai reglamentuojamas trimis lygmenimis: 1) nacionaliniu, apimančiu įstatymus ir įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, 2) tarpinstituciniu, kuriuo plėtojasi autonomiškų aukštųjų mokyklų ir jų organizacijų iniciatyvos, tokios kaip bendrojo priėmimo organizavimas, susitarimai dėl studijų pasiekimų vertinimo, akademinio sąžiningumo principų ir kt., 3) instituciniu. Pastaruoju lygmeniu kuriamos konkrečios studijų programos, studijų tvarka, metodiniai nurodymai, studijų pasiekimų vertinimo kriterijai ir kt. Įvairių šalių aukštojo mokslo sistemose šių reglamentavimo lygmenų santykis ir vaidmuo nėra vienodi. Jie priklauso nuo aukštojo mokslo teisinio reguliavimo modelio, susiklosčiusio konkrečioje kultūrinėje aplinkoje.

Susipažinus su užsienio šalių patirtimi³, nustatyti trys pagrindiniai nacionalinio studijų sistemos teisinio reguliavimo modeliai:

- **Preskriptyvus modelis.** Svarbiausi jo požymiai – reglamentavimas, grindžiamas įstatymais ir (ar) ministerijų nutarimais, ir labai aktyvus, įsakmus valdžios institucijų dalyvavimas.
- **Susitarimų modelis.** Svarbiausi jo požymiai – aukštųjų mokyklų asociacijų, už kvalifikacijas bei studijų kokybę atsakingų agentūrų ir pačių aukštųjų mokyklų susitarimai. Valdžios institucijų dalyvavimas nėra toks aktyvus, nacionalinius aukštojo mokslo reglamentavimo sprendimus rengia aukštojo mokslo sistemos dalyviai.
- **Gerosios praktikos modelis.** Svarbiausi jo požymiai – nėra griežto nacionalinio reglamentavimo, institucijos gali pačios priimti svarbiausius aukštojo mokslo reglamentavimo sprendimus; nacionalinės aukštojo mokslo institucijos atvirojo koordinavimo metodo dvasia tiesiogiai orientuojasi į Europos aukštojo mokslo erdvės plėtotės gaires ir gerąją praktiką.

Pirmasis aukštojo mokslo teisinio reglamentavimo modelis yra artimas etatistinei, trečiasis – liberaliajai, o vidurinis – naujojo viešojo valdymo paradigmai, pagrįstai piliečių aktyvumu, valstybės ir savivaldos balansu ir tiesiogine demokratija.

Pirmaujančioms pasaulio aukštojo mokslo sistemoms (JAV, Britų Sandraugos šalys, Skandinavijos šalys, Benelukso šalys, Vokietija) būdingi gerąja praktika ir susitarimu grįsti teisinio reguliavimo modeliai. Preskriptyvus reglamentavimas, susijęs su stipraus centralizuoto valdymo tradicijomis, nepalieka pakankamai erdvės aukštųjų mokyklų iniciatyvoms, todėl juo pagrįstos aukštojo mokslo sistemos ilgainiui atsilieka tarptautinėje konkurencinėje kovoje, tačiau gali būti atskirų iškilų aukštųjų mokyklų.

Lietuvai ir kultūriškai, ir politiškai artimiausias susitarimu pagrįstas modelis, sėkmingai veikiantis netolimose Skandinavijos regiono valstybėse. Skandinavišką kelią kaip prioritetinį įvardija ir naujausios ilgalaiškės šalies bendroji bei mokslo ir studijų sistemos raidos iki 2030 m. vizijos⁴. Tačiau tiek vykdant Projektą atlikta lyginamoji studijų proceso teisinio reglamentavimo analizė, tiek tarptautiniai vertinimai atskleidžia, kad Lietuvoje akivaizdžiai dominuoja preskriptyvus aukštojo mokslo teisinio reguliavimo modelis. Nacionalinio lygmens teisės aktai palieka visai mažai erdvės tarpinstituciniams Lietuvos aukštųjų mokyklų susitarimams, originalesniems jų studijų programų profiliams ar studijų organizavimui ir suvaržo akademinę autonomiją⁵.

³ Markevičienė R., Račkauskas A. *ECTS – Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema: Istorija. Diegimas. Problemos*. Vilnius, 2011. http://www.ects.cr.vu.lt/Files/File/ECTS_istorija_diegimas.pdf

⁴ Žr. www.lietuva2030.lt; www.moksloijlietuva2030.lt

⁵ Estermann T., Nokkala T., Steinel M. *University Autonomy in Europe II. The Scorecard*. 2011. http://www.eua.be/Libraries/Publications_homepage_list/University_Autonomy_in_Europe_II_-_The_Scorecard.sflb.ashx

Rekomendacijos

- Siekiant sukurti šalies visuomenės poreikius atitinkančią ir tarptautiniu mastu konkurencingą aukštojo mokslo sistemą, būtina preskriptyvų teisinio reguliavimo modelį keisti **sutarimais grindžiamu modeliu**. Studijų reglamentavimo svorio centras iš centrinio valdymo grandies turi keltis į tarpusavyje glaudžiai bendradarbiaujančias aukštojo mokslo institucijas: joms turi būti suteikta didesnė veiklos laisvė ir kartu atsakomybė už tos veiklos rezultatus.
- Aukštąjį mokslą reglamentuojančių nacionalinių teisės aktų, susijusių su studijų proceso reguliavimu, rengimas turėtų remtis aukštųjų mokyklų ir joms atstovaujančių organizacijų kompetencija ir bendru sutarimu.

II. SĄVOKOS

Analizė

2009 m. balandžio 30 d. priimtas Mokslo ir studijų įstatymas, kuriuo Lietuvoje įteisinama europinė studijų kredito samprata, ir šio įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai iš esmės tinkamai apibrėžia daugelį kertinių aukštojo mokslo teisinio reglamentavimo sąvokų, atnaujina ir modernina nacionalinę studijų sistemą. Tačiau Mokslo ir studijų įstatyme bei šio įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose kai kurios kategorijos apibrėžtos prasilenkiant su Europos aukštojo mokslo erdvėje išsiskyrusia praktika arba iš viso neapibrėžtos. Todėl siūlytina patikslinti bei papildyti atitinkamus teisės aktus.

Studijų siekiniai, studijų pasiekimai. Mokslo ir studijų įstatyme, šio įstatymo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose daugiausia vartojama *studijų rezultatų* sąvoka, apimanti Europos aukštojo mokslo erdvėje vartojamą sąvoką *intended learning outcomes* ir *achieved learning outcomes* reikšmes. Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijos požiūriu šias reikšmes tikslinga skirti. Jos padeda tiksliau apibrėžti studijų programų ir dalykų aprašuose užfiksuotus parametrus, kuriuos turi pasiekti programą ar dalyką studijuojantis studentas, ir šių konkrečių parametrų pasiekimo lygį. Studijų rezultatų sąvoka yra ne tik bendresnės reikšmės, bet ir kelia tam tikrų klaidinančių asociacijų, ateinančių iš ankstesnės vartosenos. Daugeliui švietimo sistemos dalyvių mokymosi arba studijų rezultatas reiškia moksleivio arba studento pasiekimų įvertinimą pažymiu. Todėl atrodo prasminga Mokslo ir studijų įstatyme vartojamą *studijų rezultatų* sąvoką pakeisti tarptautinę praktiką atitinkančiomis ir šalutinių asociacijų nekeliančiomis sąvokomis – *studijų siekiniai* ir *studijų pasiekimai*.

Studijų kreditas. Mokslo ir studijų įstatymo 4 straipsnio 21 dalyje nustatyta: „Studijų kreditas – studijų dalyko apimties vienetas, kuriuo matuojami studijų rezultatai ir studento darbo laikas. Vienų studijų metų 1 600 valandų atitinka 60 kreditų.“ Ta pati studijų kredito sąvoka pakartota ir Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo⁶ 2 punkte. Tačiau toks griežtas 60 kreditų metinio atitikmens astronominėmis valandomis įvardijimas sukelia nepatogumų skaičiuojant, kiek valandų atitinka mažesnę kreditų skaičių. Bandant apskaičiuoti, kiek valandų atitinka vieną kreditą, gaunamas nelygus valandų skaičius – 26,67. Atsižvelgiant į Europos aukštojo mokslo erdvės praktiką, siūlytina keisti tokį reglamentavimą: atsisakyti 1 600 valandų apibrėžties ir nurodyti tarptautinėje praktikoje įprastesnę vieną kreditą atitinkančių valandų intervalą – 25–30 valandų. Šis pasiūlymas atitinka ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 28 d. raštą Nr. SR-3592 *Dėl naujos studijų kreditų sistemos diegimo aukštosiose mokyklose*.

Modulis. Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo 2 punkte pateikta tokia modulio sąvoka: „Modulis – iš kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir orientuota į tam tikrus studento gebėjimus; mažiausia galima modulio apimtis – 10 (iki 2011 m. rugsėjo 1 d. – 8) kreditų.“ Tokia apibrėžtis neatitinka Europos aukštojo mokslo erdvėje įsigalėjusios modulio sąvokos, kuri pagrįsta bet kokio kartotinio kreditų skaičiaus, atitinkančio 60, principu. Šis neatitikimas nuolat kelia nesusipratimų su kitų šalių partneriais ir sudaro keblumų organizuojant studijų procesą. Siūlytina šį neatitikimą ištaisyti.

⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. V-501 *Dėl Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo*. Žin., 2010, Nr. 44-2139.

Rekomendacijos

- Pakeisti dabar galiojančius teisės aktus taip, kad vietoj *studijų rezultatų* sąvokos būtų vartojami tikslesni *studijų siekinių* ar *studijų pasiekimų* atitikmenys.
- Nustatyti tokią studijų kredito sąvokos formuluotę:

Studijų kreditas – studijų apimties vienetas, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat neformalioju ar savaiminio mokymosi būdu įgytoms kompetencijoms pripažinti, kai siekiama jas pripažinti formaliosiose studijose. Vieną kreditą atitinka 25–30 valandų.

- Nustatyti tokią modulio sąvokos formuluotę:

Modulis – iš vieno ar kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta aukštosios mokyklos nustatyto standartinio dydžio studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą, studijų siekinius, studijų metodus ir vertinimo kriterijus. Kiekvieno modulio apimtis gali būti arba tiksliai nustatytas dydis, pavyzdžiui, 5 kreditai, arba to dydžio kartotinis, pavyzdžiui: 10 kreditų, 15 kreditų, 20 kreditų ir t. t.

III. STUDIJŲ PROGRAMA

Analizė

Mokslo ir studijų įstatymas ir šio įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai nustato gana griežtą nacionalinį studijų programų reglamentavimą, apimantį ir studijų trukmę, ir dalykų skaičių, ir tų dalykų sąsajas su studijų kryptimis, ir studijų krypčių bei šakų klasifikaciją, ir reikalavimus studento darbo pobūdžiui, studijų programas vykdančiam personalui, ir t. t. Toks detalus reglamentavimas galbūt turėjo prasmės ankstyvuojant nacionalinės aukštojo mokslo sistemos plėtos etapu, kada daugelio aukštųjų mokyklų bendruomenės ir akademinės savivaldos procesai dar tik formavosi. Tačiau šiuo metu jis pastebimai varžo aukštųjų mokyklų plėtrą ir nebeatitinka tarptautinių aukštojo mokslo politikos tendencijų. Rekomenduotina šį reglamentavimą peržiūrėti iš esmės, perkelti akcentus nuo studijų proceso reikalavimų prie studijų siekinių ir pasiekimų vertinimo, palikti aukštosioms mokykloms pačioms ar kartu su socialiniais partneriais apsispręsti dėl būdų ir priemonių, kaip siekinius paversti studentų pasiekimais.

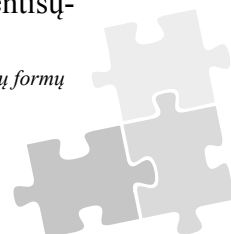
Studijų iššėstine forma trukmė. Mokslo ir studijų įstatymo 47 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „studijų iššėstine forma vienu metų apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, o bendra studijų šia forma trukmė neturi būti daugiau kaip pusantro karto ilgesnė negu nuolatinės formos studijos, šioms taikant 60 kreditų normą“. Nuolatinės ir iššėstinės studijų formų aprašo⁷ 1.3 punkte iššėstinės studijų formos trukmė dar labiau susiaurinama ir nustatoma, kad „studijų iššėstine forma apimtis turi būti ne mažesnė kaip 20 ir ne didesnė kaip 30 studijų kreditų per metus; tokių studijų trukmė neturi būti daugiau kaip pusantro karto ilgesnė už studijų nuolatine forma trukmę, šioms taikant 40 kreditų normą“ (atkreiptinas dėmesys, kad šiame apraše vartojami dar „senieji“ kreditai, todėl vertinant ECTS kreditais reikia padauginti iš 1,5). Tačiau esant tokiam griežtam apribojimui, kai nustatoma tiek apatinė, tiek viršutinė riba, studentui nebelineka galimybės laisvai planuoti savo studijų – pažeidžiama į studentą orientuotų studijų koncepcija, todėl, siekiant užtikrinti į studentą orientuotas studijas, būtų tikslinga nustatyti tik vieną ribą – arba viršutinę, arba apatinę. Jei būtų nustatoma studijų nuolatine forma metinė apimtis, tai studentas pats galėtų planuoti iššėstinių studijų grafiką / susidaryti studijų planą. Studijos iššėstine forma yra prielaida dirbantiems asmenims studijuoti, todėl jie turėtų turėti daugiau laisvės vykdyti studijų programą. Į studentą orientuotų studijų koncepcija grindžiama kreditų kaupimu, taigi svarbiausia, kad studentas surinktų reikiamą kreditų skaičių. Kad nebūtų prarasta studijų kokybė, galima įvesti senaties terminus (pavyzdžiui, maksimalus programos akreditacijos laikotarpis). Todėl siūlytina pakeisti ir nustatyti taip:

Studijų iššėstine forma vienu metų apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai studijoms nuolatine forma taikoma 60 kreditų norma.

(Dėl trukmės taip pat žr. pastraipą apie studijų individualizavimą.)

Vientisųjų studijų programos apimtis. Mokslo ir studijų įstatymo 47 straipsnio 5 dalyje nustatyta: „Vientisųjų studijų programos apimtis yra ne mažesnė kaip 300 ir ne didesnė kaip 360 kreditų. Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis (240 kreditų) priskiriama pirmosios pakopos studijoms, o likusi dalis priskiriama antrosios pakopos studijoms.“ Minėtojo įstatymo 47 straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog pirmosios pakopos studijų apimtis yra 180–240 kreditų, t. y. nustatomos tam tikros ribos, bet ne konkreti apimtis. Taigi nustatytas tik vienas pirmosios vientisųjų studijų programos dalies variantas – 240 kreditų. Remiantis tiek pirmosios, tiek antrosios pakopos studijoms keliamais reikalavimais, taip pat rekomenduojama įvesti tam tikrą pirmosios vientisų-

⁷ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. ISAK-1026 Dėl Nuolatinės ir iššėstinės studijų formų aprašo patvirtinimo. Žin., 2009, Nr. 59-2325.

jų studijų programos dalies intervalą:

Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis (210–240 kreditų) priskiriama pirmosios pakopos studijoms, o likusi dalis priskiriama antrosios pakopos studijoms.

Per semestrą studijuojamų dalykų skaičius. Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo 9 punkte pasakyta: „Per semestrą studijuojamos programos dalykų skaičius negali būti didesnis kaip 7.“ Panašiai reglamentuoja ir Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašas⁸, tik čia nustatytas per semestrą studijuojamų dalykų skaičius gali būti ne daugiau kaip 5 (aprašo 18 punktas). Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijoje kalbama apie kreditų kaupimą, modulinės studijas, taigi būtų tikslinga mato vienetu imti ne dalyką, bet kreditą ar studento darbo krūvį, ne didesnę kaip 40 valandų per savaitę. Todėl rekomenduojama abiejuose teisės aktuose dabartinį reglamentavimą pakeisti ir nustatyti taip:

Per semestrą studijuojamų programos dalykų ar modulių skaičius priklauso nuo kreditų apimties. Atsižvelgiant į studento darbo krūvį, ne didesnę kaip 40 valandų per savaitę, atitinkamai nustatomos leistinų kreditų ribos per semestrą, bet ne daugiau kaip 60 kreditų per metus.

Studento kontaktinis ir savarankiškas darbas. Dabartinis teisinis reglamentavimas labai griežtai nustato, kad studento savarankiškas darbas turi sudaryti ne mažiau kaip 30 procentų kiekvieno studijų dalyko apimties (Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo 18 punktas). Kontaktinio darbo apimtis turi būti: ne mažesnė kaip 20 procentų pirmosios pakopos studijų programos apimties, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams – ne mažiau kaip 10 procentų; ne mažesnė kaip 10 procentų kitų studijų programų apimties, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams – ne mažiau kaip 5 procentai (Nuolatinės ir iššęstinės studijų formų aprašo 5 punktas).

Pagal ECTS koncepciją, studento savarankiškas darbas neturi būti fiksuotas, bet nuosekliai didėti atsižvelgiant į studijų rezultatus. Atitinkamai kontaktinio darbo apimtį turėtų apibrėžti programos rezultatai. Taip stebint panaudojamą laiką turi būti įgyvendintas bent vienas programos ciklas, tada nereikėtų nurodyti konkrečių procentinių reikšmių. Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijoje⁹ apibrėžiant studento darbo krūvį nurodoma: „Kiekvieno studijų dalyko ar modulio apraše turi būti nurodyta, kiek iš viso valandų ir kokia forma (dalyvauti paskaitoje, seminare, pratybose ar konsultacijose, rengti rašto darbą ar projektą, atlikti praktiką, savarankiškai atlikti namų darbus, rengtis egzaminui, laikyti egzaminą ir kt.) turi dirbti studentas, kad sugebėtų pasiekti numatytus tikslus.“ Siūlytina programos plane nurodyti kontaktinio ir savarankiško darbo apimtį (gali būti perkeliama iš studijų dalykų (modulių) aprašų), kad aiškiau matytųsi savarankiško ir kontaktinio darbo santykis ir kaip jis kinta vykdant studijų programą. Tačiau lieka rizika, kad dėl dėstytojų krūvio apskaitos niuansų kontaktinio darbo gali būti labai daug, o savarankiškas darbas bus apibrėžiamas likutiniu principu. Taigi galbūt pasirinktas tinkamas sprendimas. Todėl šiuo atveju norima tik atkreipti dėmesį į tai, kaip ECTS kalba apie studento krūvio stebėseną, kuri galėtų išgryninti tam tikras proporcijas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad ECTS labiau atitinka Vykdomų studijų programų vertinimo metodikos¹⁰ 106.5 punkte pateikta formulė „paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, savarankiškam darbui skiriamu laiko santykį“.

Studijų tikslai / pasiekimai. Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo 7 punkte nustatyta: „Jeigu baigus studijų programą įgy-

⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-826 *Dėl Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo*. Žin., 2010, Nr. 67-3375; 2011, Nr. 57-2733.

⁹ http://www.ects.cr.vu.lt/Files/File/Nacionalines%20studiju%20kreditu%20sistemos%20koncepcija_2012-02-07.pdf; http://www.ects.cr.vu.lt/Projekto_rezultatai

¹⁰ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2010 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 1-01-162 *Dėl Vykdomų studijų programų vertinimo metodikos patvirtinimo*. Žin., 2010, Nr. 156-7954.

jama kvalifikacija, kuriai reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos ar tarptautiniais teisės aktais, studijų tiksłai turi atitikti ir šiuos reikalavimus. Studijuojamų dalykų, modulių tiksłai ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems turi būti pagrįsti studijų programos tiksłais.“

Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijos kontekste turėtų būti ne tiksłai, o studijų siekiniai: „Jeigu baigus studijų programą įgyjama kvalifikacija, kuriai reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos ar tarptautiniais teisės aktais, studijų rezultatai turi atitikti ir šiuos reikalavimus. Studijuojamų dalykų, modulių rezultatai ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems turi būti pagrįsti studijų programos rezultatais.“

Studijų individualizavimas. Mokslo ir studijų įstatymo 46 straipsnyje nustatyta, kad „studijos aukštosiose mokyklose vykdomos pagal laipsnį suteikiančias studijų programas ir laipsnio nesuteikiančias studijų programas“, o 48 straipsnio 1 ir 2 dalys nurodo, kad asmenims, baigusiems vienos ar kitos pakopos studijų programas, suteikiamas atitinkamos studijų krypties bakalauro arba magistro laipsnis arba bakalauro laipsnis ir profesinė kvalifikacija. Šio straipsnio 3 dalyje papildomai nustatyta: „Bendruosius ir specialiuosius reikalavimus (studijų krypties, kryptių grupės arba studijų srities aprašus) pirmosios pakopos, vientisųjų studijų ir magistrantūros studijų programoms tvirtina Švietimo ir mokslo ministerija.“ Įstatymo 48 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad galima vykdyti dviejų kryptių studijų programas, kurios baigiamos dvigubu kvalifikaciniu laipsniu. Gretutinės krypties studijų vykdymo ir dvigubo kvalifikacinio laipsnio teikimo tų studijų kryptių, kuriose nevykdomos akredituotos laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ar vientisųjų studijų programos, tvarkos aprašas¹¹ nustato pagrindinės ir gretutinės studijų programų vykdymo tvarką.

Toks reglamentavimas neleidžia aukštojoje mokykloje nusistatyti kitokias, nei apibrėžta minėta tvarka, studijų proporcijas ir faktiškai užkerta kelią į vieną studijų kryptį nesutelpančioms individualizuotoms, tarpkryptinėms, laisvosioms (liberaliosioms) studijoms. Tai apriboja Lietuvos aukštųjų mokyklų konkurencingumą, ypač socialinių ir humanitarinių mokslų srityse.

Kita kliūtis lankstesnio studijų proceso sąlygoms sudaryti yra dabartinis studijų finansavimo modelis, taip pat susietas su studijų kryptimi ir studijų trukme metais. Nacionalinės studijų kreditų sistemos koncepcijos požiūriu būtų tikslinga studijų finansavimą sieti ne su studijų trukme, bet su įgyjamais studijų kreditais. Toks principas padėtų lanksčiau organizuoti studijas.

Jungtinės programos ir dvigubi laipsniai. Mokslo ir studijų įstatymo 48 straipsnio 7 dalyje apibrėžta, kad aukštosios mokyklos gali vykdyti jungtines studijų programas. Tai labai svarbi nuostata, sudaranti teisinį sparčiai populiarėjančios tarptautinėje aukštojo mokslo erdvėje praktikos pagrindą. Tačiau nurodyta įstatymo formuluotė yra per siaura ir neapima kitų ne mažiau svarbių aukštojo mokslo institucijų bendradarbiavimo formų. Tarptautinį aukštąjį mokslą nagrinėjančioje literatūroje jungtinė programa paprastai apibūdinama kaip aukščiausia aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo forma, prie kurios paprastai prieinama per daugelį paprastesnių formų. Viena labiausiai paplitusių sąlygiškai paprastesnių tokio bendradarbiavimo formų yra dviejų ar daugiau diplomų studijos, kurias greta arba iš dalies kartu vykdančios aukštosios mokyklos abipusiškai pripažįsta vykdomų studijų programų siekinius bei studentų pasiekimus ir programas baigusiems asmenims išduoda abiejų ar kelių bendradarbiaujančių aukštųjų mokyklų diplomus. Tokios studijos paprastai apibrėžiamos kaip *double* (ar *multiple*) *degree studies*, kadangi diplomus anglosaksiškoje tradicijoje dažniausiai siejamas su profesine kvalifikacija.

Mokslo ir studijų įstatymo 48 straipsnio 7 dalis dvigubą laipsnį apibrėžia kaip dviejų kryptių laipsnį. Toks apibrėžimas kelia painiavą minėtame tarptautiniame kontekste.

¹¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-528 *Dėl Gretutinės krypties studijų vykdymo ir dvigubo kvalifikacinio laipsnio teikimo tų studijų kryptių, kuriose nevykdomos akredituotos studijų programos, tvarkos aprašo patvirtinimo*. Žin., 2011, Nr. 42-2016.

Rekomendacijos

- Pakeisti vientisųjų studijų programos, studijų iššęstine forma ir per semestrą studijuojamų dalykų apimtį.
- Atkreipti dėmesį, kad Vykdomų studijų programų vertinimo metodikoje pateikta labiau ECTS atitinkanti formuluotė dėl studento kontaktinio ir savarankiško darbo: „106.5. paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, savarankiškam darbui skiriamo laiko santykį.“
- Studijų programų ir kvalifikacinių laipsnių reikalavimus pirmiausia grįsti studijų pakopos, o ne krypties kriterijais. Kelias studijų kryptis studijavęs asmuo, jeigu jo įgytas išsilavinimas atitinka pakopos reikalavimus, turi turėti teisę įgyti kelių kryptių arba srities kvalifikacinį laipsnį.
- Suvienodinti su tarptautine praktika ir įvesti nacionalines tarptautiniame kontekste vartojamų sąvokų *double* (ar *multiple*) *degree studies* apibrėžtis.

IV. KREDITŲ KAUPIMAS, PERKĖLIMAS IR PRIPAŽINIMAS

Analizė

Šiuo metu studijų rezultatų vertinimas, studijų rezultatų įskaitymas vykdomas vadovaujantis dar prieš įsigaliojant Mokslo ir studijų įstatymui Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtinta Studijų rezultatų vertinimo sistema¹² ir Studijų rezultatų įskaitymo tvarka¹³. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 94 straipsnio 5 dalimi (studijų rezultatų vertinimo sistema), 2009 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 773¹⁴ yra įgaliojusi Švietimo ir mokslo ministeriją patvirtinti studijų rezultatų vertinimo sistemą bei parengti dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatų įskaitymo tvarką¹⁵, tačiau reikiami dokumentai kol kas neparengti.

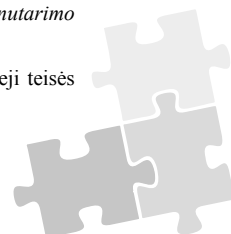
Kreditų kaupimo, perkėlimo ir pripažinimo teisinio reglamentavimo **rekomendacijas** atspindi šio leidinio V skyrius „Teisinio reglamentavimo principai“. Siūlytina šių klausimų reglamentavimą perkelti į institucinį lygmenį, kad kiekviena aukštoji mokykla, atsižvelgdama į savo specifiką, galėtų nustatyti savo tvarką ir reikalavimus.

¹² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. liepos 24 d. įsakymas Nr. ISAK-2194 *Dėl Studijų rezultatų vertinimo sistemos patvirtinimo*. Žin., 2008, Nr. 86-3437.

¹³ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. lapkričio 12 d. įsakymas Nr. ISAK-1603 *Dėl Studijų rezultatų įskaitymo tvarkos*. Žin., 2003, Nr. 109-4899.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. liepos 22 d. nutarimas Nr. 773 *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 9 d. nutarimo Nr. 663 „Dėl įgaliojimų suteikimo“ pakeitimo*. Žin., 2008, Nr. 81-3218; 2009, Nr. 90-3843.

¹⁵ http://www.mokslas.lt/lt/mokslo_ir_studiju_sistemos_per/mokslo_ir_studiju_istatymas/; Mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai.

V. TEISINIO REGLAMENTAVIMO PRINCIPAI

Analizė

Pasirinkus susitarimu grindžiamą modelį teisinis reglamentavimas turėtų būti įgyvendinamas visais trimis lygmenimis – nacionaliniu, instituciniu, tarpinstituciniu.

Susitarimų modelio įtvirtinimas nacionaliniu lygmeniu reiškia, kad įstatymais ir kitais teisės aktais reglamentuojami tik patys pagrindiniai nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo klausimai.

Kad susitarimu pagrįstas reglamentavimo modelis veiktų, reikalingas tarpinstitucinio lygmens bendradarbiavimas tarp aukštųjų mokyklų ir socialinių dalininkų. Šiam bendradarbiavimui reikalinga prielaida – sukurti aukštųjų mokyklų bendradarbiavimo platformą, kuri užtikrintų, kad iš centralizuoto reglamentavimo srities perduodamos funkcijos būtų įgyvendintos. Pūkus tokio bendradarbiavimo gerosios patirties pavyzdys gali būti vykdant Projektą dalykinių grupių, kuriose dirbo įvairių aukštųjų mokyklų atstovai, sukurti parodomieji aprašai.

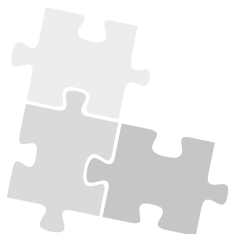
Aukštosioms mokykloms, arba **instituciniam lygmeniui**, turėtų tekti šios nacionalinio studijų kredito taikymo sritys: tik joms būdingo studijų programų pobūdžio ir studijų siekinių nustatymas; kreditų skaičiavimo metodikos pasirinkimas, aiškus aprašymas ir viešas paskelbimas, maksimalaus skaidrumo ir aiškumo principų įgyvendinimo užtikrinimas; studijų kreditų kaupimo, perkėlimo ir pripažinimo vidaus taisyklių nustatymas ir viešas paskelbimas; studijų rezultatų vertinimo sistemos, kuri turi nustatyti aiškius studijų siekinių vertinimo kriterijus, reglamentavimas; studento darbo laiko tikrinimas ir kokybiškas kredito taikymas; stebėsenos sistemos, leidžiančios nuolat tikslinti studentų darbo krūvio skaičiavimą, sukūrimas; apsisprendimas taikyti dalykinę arba modulinę studijų sistemą; studijų programų, atsižvelgiant į Lietuvos kvalifikacijų sandarą ir studijų pakopų aprašus, rengimas ir atnaujinimas; tarptautinių laipsnių, eksplacitiškai nenumatytų Lietuvos teisės aktuose, teikimas.

Tokie turėtų būti pirmieji neatidėliotini žingsniai, leidžiantys nuo valdžios dominavimo pereiti prie dalininkų susitarimo modelio ir didelę reglamentavimo dalį perduoti aukštosioms mokykloms. Krypčių aprašai, klasifikatoriai, programos turėtų būti reglamentuojamos mokyklų ir kitų dalininkų susitarimu, o valdžia turėtų susitarimus tik koordinuoti ir įteisinti.

Rekomendacijos

Šiuo metu galiojančioje Mokslo ir studijų įstatymo redakcijoje ir kituose nacionaliniuose teisės aktuose turi būti padarytos šios pataisos ir papildymai:

1. studijų programų ir studijų krypčių reglamentavimą perkelti į aukštųjų mokyklų ir socialinių dalininkų susitarimo lygmenį;
2. užtikrinti studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos atitiktį nacionalinei studijų kreditų sistemai;
3. studijų ir aukštojo mokslo vertinimo ir stebėsenos institucijų valdymą perduoti į aukštųjų mokyklų ir socialinių dalininkų susitarimo lygmenį;
4. nustatyti nacionalinės studijų kreditų sistemos sąsajas su nacionaline kvalifikacijų sistema (kiekviena aukštojo mokslo kvalifikacija turi būti aprobuota ir įtraukta į nacionalinę kvalifikacijų sistemą);
5. nustatyti, kad kredito vertė gali kisti nuo 25 iki 30 valandų, atsisakius griežto reglamentavimo, kuris numato, kad studijų vienu metų trukmė lygi 1 600 val.;

6. nustatyti, kad studijų iššestine forma vienu metų apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai nuolatinės formos studijoms taikoma 60 kreditų norma;
7. pakoreguoti studijų programas reglamentuojančius teisės aktus – įteisinti tarpkryptinių ir tarpsritinių studijų galimybę;
8. nustatyti lankstesnį vientisųjų studijų reglamentavimą (atsižvelgiant į įstatymo nustatytus pirmosios ir antrosios studijų pakopų reikalavimus), atsisakius griežto pirmosios studijų dalies apimties reglamentavimo (dabar nustatyta 240 kreditų).

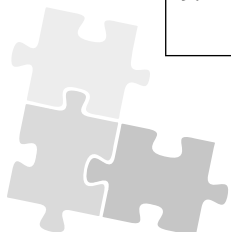

PRIEDAI

1 priedas. Analizuoti teisės aktai

Lietuvos Respublikos teisės aktai, kuriuose įtvirtintas teisinis reglamentavimas yra aktualus nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo požiūriu (2011 m. rugsėjo 1 d. duomenys). Teisės aktai pateikiami pagal teisės akto galiojimo viršenybę.

Eil. Nr.	Teisės aktas	Pastabos
Lietuvos Respublikos įstatymai		
1.	Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas. Žin., 2009, Nr. 54-2140.	Toliau – MSĮ.
Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai		
2.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugsėjo 22 d. nutarimas Nr. 1317 <i>Dėl Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarkos aprašo ir Aukštųjų mokyklų akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 113-5760.	Tiesiogiai ECTS klausimų nereglamentuoja. Netiesiogiai įtvirtina dvigubą išorinę studijų kontrolę (aukštosios mokyklos ir jos studijų programos akreditavimas), kuris varžo akademinę laisvę. Taip pat žr. 6 p.
3.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimas Nr. 500 <i>Dėl laipsnio nesuteikiančių studijų programų vykdymo aukštosiose mokyklose</i> . Žin., 2010, Nr. 53-2602.	Tiesiogiai ECTS klausimų nereglamentuoja. Tačiau įvertintina, kad ne visi aprašai atnaujinti.
4.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 19 d. nutarimas Nr. 634 <i>Dėl Diplomų, diplomo priedėlio (priedo) ir pažymėjimų blankų privalomosios formos rengimo, jų gamybos, apskaitos, registracijos ir išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 63-3107.	
5.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. liepos 9 d. nutarimas Nr. 663 <i>Dėl įgaliojimų suteikimo</i> . Žin., 2009, Nr. 90-3843. Vadovaujantis MSĮ 94 straipsnio 5 dalimi (studijų rezultatų vertinimo sistema), Švietimo ir mokslo ministerija įgaliota patvirtinti studijų rezultatų vertinimo sistemą.	Nauja vertinimo sistema nesukurta.
6.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. 1749 <i>Dėl Studijų sričių ir krypčių, pagal kurias vyksta studijos aukštosiose mokyklose, sąrašo ir Kvalifikacinių laipsnių sąrašo patvirtinimo</i> . Žin., 2009, Nr. 158-7135; 2010, Nr. 3 (atitaisymas).	Tiesiogiai ECTS klausimų nereglamentuoja. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad kartu su programų reikalavimais riboja tarpkryptiškumą.
7.	Turi būti priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas patvirtinti Užsienio aukštosiose mokyklose įgyto išsilavinimo, aukštojo mokslo kvalifikacijos vertinimo ir pripažinimo tvarkos aprašą.	Projektas rengiamas; atsakingas vykdytojas Švietimo ir mokslo ministerija.
Švietimo ir mokslo ministro įsakymai		
8.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 29 d. įsakymas Nr. V-1487 <i>Dėl švietimo ir mokslo ministro 2009 m. liepos 24 d. įsakymo Nr. ISAK-1652 „Dėl Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo</i> . Žin., 2011, Nr. 100-4702.	ECTS reglamentuota tinkamai. Tačiau pažymėtina, kad aukštųjų mokyklų ir studijų programų akreditavimo dubliavimas – perteklinis; žr. 2 p.
9.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. V-501 <i>Dėl Laipsnių suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 44-2139.	Siaurina MSĮ nuostatas (programos apimtis: 180–240 ir 210–240), nenumato tarpkryptinių studijų.

10.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-826 <i>Dėl Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 67-3375.	Užkerta kelią tarpkryptiškumui.
11.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. gruodžio 31 d. įsakymas Nr. ISAK-2833 <i>Dėl Jungtinių studijų programų bendrųjų reikalavimų patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 5-191.	Neatsižvelgiama į dviejų diplomų studijų tarptautinę praktiką, teisinių sistemų įvairovę ir kt.
12.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. V-528 <i>Dėl Gretutinės krypties studijų vykdymo ir dvigubo kvalifikacinio laipsnio teikimo tų studijų kryptių, kuriose nevykdomos akredituotos studijų programos, tvarkos aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2011, Nr. 42-2016.	Tiesiogiai ECTS klausimų nereglamentuoja.
13.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. ISAK-1026 <i>Dėl Nuolatinės ir iššęstinės studijų formų aprašo patvirtinimo</i> . Žin., 2009, Nr. 59-2325.	Koreguotina iššęstinių studijų trukmės apibrėžtis.
14.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. lapkričio 5 d. įsakymas Nr. ISAK-1725 <i>Dėl Aukštojo mokslo diplomo priedėlio pildymo taisyklių patvirtinimo</i> . Žin., 2004, Nr. 168-6192.	Nuo 2011 m. lapkričio 30 d. negalioja.
15.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymai patvirtinti atskirų studijų kryptių reglamentus	Dauguma reglamentų nėra atnaujinti.
16.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2003 m. lapkričio 12 d. įsakymas Nr. ISAK-1603 <i>Dėl Studijų rezultatų įskaitymo tvarkos</i> . Žin., 2003, Nr. 109-4899.	Tvarka patvirtinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos aukštojo mokslo įstatymu, kuris šiuo metu yra negaliojantis.
17.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vadovaudamasi MSĮ 94 straipsnio 5 dalimi (studijų rezultatų vertinimo sistema), 2009 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 773 yra įgaliojusi Švietimo ir mokslo ministeriją patvirtinti studijų rezultatų vertinimo sistemą (Žin., 2008, Nr. 81-3218; 2009, Nr. 90-3843).	Nauja studijų rezultatų vertinimo sistema dar neparengta.
18.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija turi parengti Dalinių studijų aukštosiose mokyklose rezultatų įskaitymo tvarkos aprašą.	Šis dokumentas dar neparengtas.
Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymai		
19.	Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2010 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 1-01-162 <i>Dėl Vykdomy studijų programų vertinimo metodikos patvirtinimo</i> . Žin., 2010, Nr. 156-7954.	Reglamentavimas tinkamas.
20.	Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2010 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 1-01-163 <i>Dėl Ketinamų vykdyti studijų programų aprašo rengimo ir jo atitikties Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintiems bendriesiems ir specialiesiems reikalavimams studijų programoms nustatymo metodinių nurodymų pakeitimo</i> . Žin., 2010, Nr. 156-7955.	ECTS įgyvendinimas reglamentuojamas tinkamai.

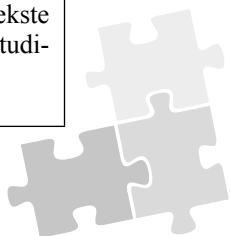
2 priedas. Rekomendacijos dėl Lietuvos Respublikoje galiojančio teisinio reglamentavimo papildymo bei pakeitimo, siekiant sukurti efektyvų nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo teisinį režimą

Eil. Nr.	Teisės akto nuostata	Pasiūlymai	Nuomonė, pastabos, komentarai
1.	MSĮ		
1.1.	<p>4 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos</p> <p>21. Studijų kreditas – studijų dalyko apimtys vienetą, kuriuo matuojami studijų rezultatai ir studento darbo laikas. Vienų studijų metų 1 600 valandų atitinka 60 kreditų.</p>	<p><u>Studijų kreditas – studijų apimtys vienetą, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat neformaliu ar savaiminiu mokymosi būdu įgytoms kompetencijoms pripažinti, kai siekiama jas pripažinti formaliuose studijose. Vieną kreditą atitinka 25–30 valandų.</u></p>	<p>Siekiant pereiti prie ECTS kreditų, programų rengėjams dažnai kyla neaiškumų dėl vienam kreditui tenkančių valandų skaičiaus, kuris gaunamas 1 600 valandų padalijus iš 60 kreditų, t. y. 26,67 valandos. Todėl siūlytina atsisakyti 1 600 valandų ir nurodyti tik vieną kreditą atitinkančių valandų skaičių – 25–30 valandų. Šis pasiūlymas atitinka ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 28 d. raštą Nr. SR-3592 „Dėl naujos studijų kreditų sistemos diegimo aukštosiose mokyklose“. (Taip pat žr. 2.1, 5.2 p.)</p>
1.2.	<p>47 straipsnis. Studijų metai, formos ir studijų programos apimtis</p> <p>3. Studijų nuolatinė forma vienu metu įprastinė apimtis yra 60 kreditų, bet ne mažiau kaip 45 kreditai. Studijų iššėstinė forma vienu metu apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, o bendra studijų šia forma trukmė neturi būti daugiau kaip pusantro karto ilgesnė negu nuolatinės formos studijos, šioms taikant 60 kreditų normą.</p>	<p><u>Studijų iššėstinė forma vienu metu apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai studijoms nuolatinė forma taikoma 60 kreditų norma.</u></p>	<p>Esant tokiam griežtam apribojimui, kai nustatoma tiek apatinė, tiek viršutinė riba, studentui nebelieka galimybės laisvai planuoti savo studijų – pažeidžiama į studentą orientuotų studijų koncepcija. Siekiant užtikrinti į studentą orientuotas studijas, būtų tikslinga nustatyti tik vieną ribą – arba viršutinę, arba apatinę. Jei būtų nustatoma studijų nuolatinė forma metinė apimtis, tai studentas pats galėtų planuoti iššėstinių studijų grafiką / susidaryti studijų planą. Studijos iššėstinė forma yra prielaida dirbantiems asmenims studijuoti, todėl jie turėtų turėti daugiau laisvės vykdyti studijų programą. Į studentą orientuotų studijų koncepcija grindžiama kreditų kaupimu, taigi svarbiausia, kad studentas surinktų reikiamą kreditų skaičių. Kad nebūtų prarasta studijų kokybė, galima įvesti senaties terminus (pavyzdžiui, maksimalus programos akreditacijos laikotarpis). (Taip pat žr. 4.1 p.)</p>
1.3.	<p>5. Vientisųjų studijų programos apimtis yra ne mažesnė kaip 300 ir ne didesnė kaip 360 kreditų. Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis (240 kreditų) priskiriama pirmosios pakopos studijoms, o likusi dalis priskiriama antrosios pakopos studijoms.</p>	<p><u>Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis (210–240 kreditų) priskiriama pirmosios pakopos studijoms, o likusi dalis priskiriama antrosios pakopos studijoms.</u></p>	<p>MSĮ 47 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad pirmosios pakopos studijų apimtis yra 180–240 kreditų. Taigi nustatytas tik vienas pirmosios vientisųjų studijų programos dalies variantas – 240 kreditų. Siūloma įvesti intervalą, remiantis tiek pirmosios, tiek antrosios pakopos studijoms keliamais reikalavimais.</p>

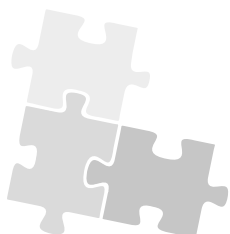

2.	LAIPSNĮ SUTEIKIANČIŲ PIRMOSIOS PAKOPOS IR VIENTISŪJŲ STUDIJŲ PROGRAMŲ BENDRŪJŲ REIKALAVIMŲ APRAŠAS		
2.1.	<p>2. Apraše vartojamos sąvokos: Studijų kreditas – studijų dalyko apimties vienetą, kuriuo matuojami studijų rezultatai ir studento darbo laikas. Vienų studijų metų 1600 valandų atitinka 60 studijų kreditų (iki 2011 m. rugsėjo 1 d. vartojama tokia „studijų kredito“ sąvoka: „Studijų kreditas – studijų masto matavimo vienetą, lygus 40 sutartinių studento darbo (auditorijose, laboratorijose, savarankiško ir kt.) valandų, t. y. vienai jo darbo savaitei (toliau – kreditas)“. Modulis – iš kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą ir orientuota į tam tikrus studento gebėjimus; mažiausia galima modulio apimtis – 10 (iki 2011 m. rugsėjo 1 d. – 8) kreditų.</p>	<p><u>Studijų kreditas – studijų apimties vienetą, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat neformaliu ar savaiminio mokymosi būdu įgytoms kompetencijoms pripažinti, kai siekiama jas pripažinti formaliosiose studijose. Vieną kreditą atitinka 25–30 valandų.</u></p> <p><u>Modulis – iš vieno ar kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta aukštosios mokyklos nustatyto standartinio dydžio studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą, studijų siekinius, studijų metodus bei vertinimo kriterijus. Kiekvieno modulio apimtis gali būti arba tiksliai nustatytas dydis, pavyzdžiui, 5 kreditai, arba to dydžio kartotinis, pavyzdžiui: 10 kreditų, 15 kreditų, 20 kreditų ir t. t.</u></p>	<p>Siūloma suvienodinti tiek MSĮ, tiek šiame dokumente pateikiamas kredito sąvokos apibrėžtis. Žr. 1.1 p. (MSĮ 4 str. 21 d.), 5.2 p.</p> <p>Siūlytina alternatyvi modulio sąvokos apibrėžtis. Svarbu, kad būtų kartotinis, o ne minimali apimtis.</p>
2.2.	<p>7. <...> Jeigu baigus studijų programą įgyjama kvalifikacija, kuriai reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos ar tarptautiniais teisės aktais, studijų tikslai turi atitikti ir šiuos reikalavimus. Studijuojamų dalykų, modulių tikslai ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems turi būti pagrįsti studijų programos tikslais. <...></p>	<p>Jeigu baigus studijų programą įgyjama kvalifikacija, kuriai reikalavimai yra nustatyti Lietuvos Respublikos ar tarptautiniais teisės aktais, studijų <u>rezultatai</u> turi atitikti ir šiuos reikalavimus. Studijuojamų dalykų, modulių <u>rezultatai</u> ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems turi būti pagrįsti studijų programos <u>rezultatais</u>.</p>	<p>ECTS, „Tuning“ koncepcijos kontekste turėtų būti ne tikslai, o rezultatai (studijų siekiniai).</p>
2.3.	<p>9. Per semestrą studijuojamos programos dalykų skaičius negali būti didesnis kaip 7.</p>	<p>Per semestrą studijuojamos <u>programos dalykų ar modulių skaičius priklauso nuo kreditų apimties. Atsižvelgiant į studento darbo krūvį, ne didesnį kaip 40 valandų per savaitę, atitinkamai numatomos per semestrą leistinų kreditų ribos, bet ne daugiau kaip 60 kreditų per metus.</u></p>	<p>Kalbame apie kreditų kaupimą, modulių studijas, todėl tikslinga mato vienetu imti kreditą ar studento darbo krūvį, ne didesnį kaip 40 valandų per savaitę, bet ne dalyką.</p>
3.	MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMŲ BENDRŪJŲ REIKALAVIMŲ APRAŠAS		
3.1.	<p>6. <...> Studijuojamų dalykų tikslai ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems pagrindžiami studijų programos tikslais.</p>	<p>Studijuojamų dalykų <u>rezultatai</u> ir turinys, studijų metodai, reikalavimai stojantiesiems pagrindžiami studijų programos <u>rezultatais</u>.</p>	<p>ECTS, „Tuning“ koncepcijos kontekste turėtų būti ne tikslai, o rezultatai (studijų siekiniai).</p>

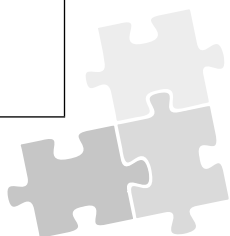

3.2.	<p>18. Kiekvieną semestrą gali būti studijuojami ne daugiau kaip 5 dalykai. Negali būti kartojama tai, kas buvo atitinkamos krypties studijų dalykai pirmojoje pakopoje. Studento savarankiškas darbas turi sudaryti ne mažiau kaip 30 procentų kiekvieno studijų dalyko apimties. Kiekvieno dalyko arba modulio studijos baigiamos egzaminu arba studento savarankiškai atlikto darbo (projekto) įvertinimu. Jeigu naudojama kaupiamoji vertinimo sistema, tarpiniai įvertinimai gali sudaryti egzaminą pažymio dalį.</p>	<p><u>Per semestrą studijuojamų programos dalykų ar modulių skaičius priklauso nuo kreditų apimties. Atsižvelgiant į studento darbo krūvį, ne didesnį kaip 40 valandų per savaitę, atitinkamai numatomos per semestrą leistinų kreditų ribos, bet ne daugiau kaip 60 kreditų per metus.</u></p>	<p>Kalbame apie kreditų kaupimą, modulinės studijas, todėl tikslinga mato vienetu imti kreditą ar studento darbo krūvį, ne didesnį kaip 40 valandų per savaitę, bet ne dalyką. Dėl teiginio: „Studento savarankiškas darbas turi sudaryti ne mažiau kaip 30 procentų.“ Pagal ECTS, studento savarankiškas darbas neturi būti fiksuotas, bet nuosekliai didėti atsižvelgiant į studijų rezultatus. Tačiau lieka rizika, kad dėl dėstytojų krūvio apskaitos niuansų savarankiškas darbas bus apibrėžiamas likutiniu principu. Taigi galbūt pasirinktas tinkamas sprendimas. Todėl norima tik atkreipti dėmesį į tai, kaip ECTS kalba apie studento krūvio stebėseną, kuri galėtų išgryninti tam tikras proporcijas. Taip stebint panaudojamą laiką turi būti įgyvendintas bent vienas programos ciklas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad labiau ECTS atitinka Vykdomų studijų programų vertinimo metodikos 106.5 p. pateikta formuluotė „paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, savarankiškam darbui skiriamam laikui santyki“.</p>
4.	NUOLATINĖS IR IŠTĖSTINĖS STUDIJŲ FORMŲ APRAŠAS		
4.1.	<p>1. Studijų formos pagal studijų intensyvumą gali būti nuolatinė ir ištėstinė: <...> 1.3. studijų ištėstinė forma apimtis turi būti ne mažesnė kaip 20 ir ne didesnė kaip 30 studijų kreditų per metus; tokių studijų trukmė neturi būti daugiau kaip pusantro karto ilgesnė už studijų nuolatinė forma trukmę, šioms taikant 40 kreditų normą.</p>	<p><u>Studijų ištėstinė formos vienu metu apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai studijoms nuolatinė forma taikoma 60 kreditų norma.</u></p>	<p>Žr. 1.2 p. (MSĮ 47 str. 3 d.). P. S. Šiame apraše vartojami dar „senieji“ kreditai, todėl, vertinant ECTS kreditais, reikia padauginti iš 1,5.</p>

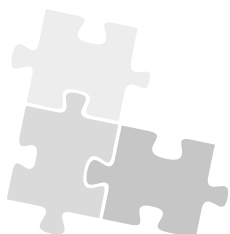

4.2.	<p>5. Kontaktinio darbo apimtį nustato aukštoji mokykla, vadovaudamasi šiuo aprašu ir studijų kryptių aprašais (studijų kryptių reglamentais). Kontaktinio darbo apimtis turi būti:</p> <p>5.1. ne mažesnė kaip 20 procentų pirmosios pakopos studijų programos apimties ir vientisųjų studijų programos dalies, atitinkančios pirmąją studijų pakopą, apimties, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams (ne nuotolinis kontaktinis darbas) – ne mažiau kaip 10 procentų;</p> <p>5.2. ne mažesnė kaip 10 procentų kitų studijų programų apimties ir vientisųjų studijų programos likusios dalies, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams (ne nuotolinis kontaktinis darbas) – ne mažiau kaip 5 procentai.</p>		<p>Pagal ECTS, kontaktinio darbo apimtį turėtų apibrėžti programos rezultatai. Tada nereikėtų nurodyti konkrečių procentinių reikšmių. Tačiau lieka rizika, kad dėl dėstytojų krūvio apskaitos niuansų kontaktinio darbo gali būti labai daug. Taigi galbūt pasirinktas tinkamas sprendimas. Todėl norima tik atkreipti dėmesį į tai, kaip šis klausimas reguliuojamas ECTS.</p> <p>Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad ECTS labiau atitinka Vykdomų studijų programų vertinimo metodikos 106.5 p. pateikta formuluotė „paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, savarankiškam darbui skiriamam laikui santyki“.</p>
5.	AUKŠTOJO MOKSLO DIPLOMO PRIEDĖLIO PILDYMO TAISYKLĖS		
5.1.	<p>3.2. <...> Pavyzdys: +60 kreditų +60 national credits (1 national credit – 1,5 ECTS credits).</p>	<p>240 kreditų 240 national credits (1 national credit – 1 ECTS credits)</p>	<p>Pagal MSĮ 95 str. 2 dalį nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. įsigalioja nauja kreditų sistema, pagal kurią vienas studijų kreditas atitinka 1 ECTS.</p>
5.2.	<p>Taisyklių 5 priedas</p> <p>Studijų apimtis matuojama studijų kreditais. Studijų kreditas – studijų mato matavimo vienetas, lygus keturiasdešimčiai sutartinų studento darbo (auditorijose, laboratorijose, savarankiško ir kt.) valandų, t. y. vienai jo darbo savaitėi. Vienas studijų kreditas atitinka 1,5 Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) kreditą.</p> <p><i>The extent of studies is calculated in credits. A study credit is a unit for measuring the scope of studies, equalling forty work (lectures, laboratory, individual study and etc.) hours of a student, i.e., one week of his/her work. One study credit is equal to 1.5 European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) credits.</i></p>	<p><u>Studijų kreditas – studijų apimties vienetas, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat neformalioju ar savaiminio mokymosi būdu įgytoms kompetencijoms pripažinti, kai siekiama jas pripažinti formaliosiose studijose. Vieną kreditą atitinka 25–30 valandų.</u> Vienas studijų kreditas atitinka 1 Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) kreditą.</p> <p>[Pakeitus kredito sąvokos apibrėžimą turėtų būti tinkamas vertimas į anglų k.] One study credit is equal to 1 European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) credits.</p>	<p>Siūloma suvienodinti tiek MSĮ, tiek šiame dokumente pateikiamą kredito sąvokos apibrėžtį. Žr. 1.1 p. (MSĮ 4 str. 21 d.), 2.1 p.</p> <p>Pagal MSĮ 95 str. 2 dalį nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. įsigalioja nauja kreditų sistema, pagal kurią vienas studijų kreditas atitinka 1 ECTS.</p>

6.	KETINAMŲ VYKDYTI STUDIJŲ PROGRAMŲ APRAŠO RENGIMO IR JO ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO PATVIRTINTIEMS BENDRIESIEMS IR SPECIALIESIEMS REIKALAVIMAMS STUDIJŲ PROGRAMOMS NUSTATYMO METODINIAI NURODYMAI		
6.1.	13. <...> Programos plane pagal semestrus išdėstomi dalykai (moduliai), nurodoma jų apimtis kreditais. <...>	Programos plane pagal semestrus išdėstomi dalykai (moduliai), nurodoma jų apimtis kreditais, <u>kontaktinio ir savarankiško darbo apimtis.</u>	Siūlytina programos plane taip pat nurodyti kontaktinio ir savarankiško darbo apimtį (ji gali būti perkeliama iš studijų dalykų (modulių) aprašų), kad aiškiau būtų matomas savarankiško ir kontaktinio darbo santykis ir kaip jis kinta vykstant studijų programą (žr. 3.2 p. komentarą).

3 priedas. Rekomendacijos dėl Lietuvos Respublikoje galiojančio teisinio reglamentavimo papildymo bei pakeitimo, siekiant sukurti efektyvų nacionalinės studijų kreditų sistemos įgyvendinimo teisinį režimą

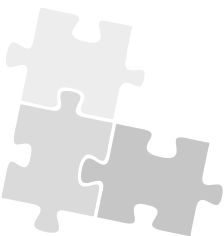
Eil. Nr.	Galiojančio teisinio reglamentavimo papildymo bei pakeitimo rekomendacijos	Nuomonė, pastabos, komentarai
1.	Pakeisti dabartinį reglamentavimą ir nustatyti taip: „Studijų kreditas – studijų apimties vienetą, kuriuo matuojamas studento darbo krūvis, reikalingas numatytiems studijų programos ar dalyko (modulio) siekiniams pasiekti, taip pat neformaliojo ar savaiminio mokymosi būdu įgytoms kompetencijoms pripažinti, kai siekiama jas pripažinti formaliosiose studijose. Vieną kreditą atitinka 25–30 valandų.“	Siūlytina pakeisti studijų kredito sąvokos apibrėžtį ir nustatyti, kad „vieną kreditą atitinka 25–30 valandų“, nes, esant dabartiniam reglamentavimui, dažnai kyla neaiškumų dėl vienam kreditui tenkančių valandų skaičiaus, kuris gaunamas 1 600 valandų padalijus iš 60 kreditų, t. y. 26,67 valandos. Šis pasiūlymas atitinka ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 28 d. raštą Nr. SR-3592 „Dėl naujos studijų kreditų sistemos diegimo aukštosiose mokyklose“.
2.	Pakeisti dabartinį reglamentavimą ir nustatyti taip: „Modulis – iš vieno ar kelių turinio požiūriu susijusių dalykų sudaryta aukštosios mokyklos nustatyto standartinio dydžio studijų programos dalis, turinti apibrėžtą tikslą, studijų siekinius, studijų metodus bei vertinimo kriterijus. Kiekvieno modulio apimtis gali būti arba tiksliai nustatytas dydis, pavyzdžiui, 5 kreditai, arba to dydžio kartotinis, pavyzdžiui: 10 kreditų, 15 kreditų, 20 kreditų ir t. t.“	Siūlytina alternatyvi dabartiniam reglamentavimui „modulio“ sąvokos apibrėžtis. Svarbu, kad būtų kartotinis dydis, o ne minimali apimtis.
3.	Pakeisti dabartinį reglamentavimą ir nustatyti taip: „Studijų iššėstine forma vienu metų apimtis turi būti ne didesnė kaip 45 kreditai, kai studijoms nuolatine forma taikoma 60 kreditų norma.“	Dabartinis reglamentavimas griežtai nustato tiek apatinę, tiek viršutinę iššėstinių studijų ribą; studentas negali laisvai planuoti savo studijų – pažeidžiama į studentą orientuotą studijų koncepcija. Studijos iššėstine forma yra prielaida dirbantiems asmenims studijuoti, todėl jie turėtų turėti daugiau laisvės vykdyti studijų programą. Į studentą orientuotą studijų koncepciją grindžiama kreditų kaupimu, taigi svarbiausia, kad studentas surinktų reikiamą kreditų skaičių. Todėl tikslinga nustatyti tik vieną ribą – arba viršutinę, arba apatinę. Jei būtų nustatyta studijų nuolatine forma metinė apimtis, tai studentas pats galėtų planuoti iššėstinių studijų grafiką / susidaryti studijų planą. Kad nebūtų prarasta studijų kokybė, galima įvesti senaties terminus kaip maksimalią ribą (pavyzdžiui, maksimalus programos akreditacijos laikotarpis).
4.	Pakeisti dabartinį reglamentavimą ir nustatyti taip: „Pirmoji vientisųjų studijų programos dalis (210–240 kreditų) priskiriama pirmosios pakopos studijoms, o likusi dalis priskiriama antrosios pakopos studijoms.“	Dabartinis reglamentavimas nustato, kad pirmosios pakopos studijų apimtis yra 180–240 kreditų. Taigi nustatytas tik vienas pirmosios vientisųjų studijų programos dalies variantas – 240 kreditų. Siūloma įvesti intervalą, remiantis tiek pirmosios, tiek antrosios pakopos studijoms keliamais reikalavimais.

5.	<p>Pakeisti per semestrą studijuojamų dalykų skaičiaus reglamentavimą ir nustatyti taip: „Per semestrą studijuojamų programos dalykų ar modulių skaičius priklauso nuo kreditų apimties. Atsižvelgiant į studento darbo krūvį, ne didesnę kaip 40 valandų per savaitę, atitinkamai numatomos leistinių per semestrą kreditų ribos, bet ne daugiau kaip 60 kreditų per metus.“</p>	<p>Į studentą orientuotos studijos grindžiamos kreditų kaupimu, modulinėmis studijomis, todėl tikslinga mato vienetu imti kreditą ar studento darbo krūvį, ne didesnę kaip 40 valandų per savaitę, bet ne dalyką.</p>
6.	<p>Siūlytina programos plane nurodyti kontaktinio ir savarankiško darbo apimtį (gali būti perkeliama iš studijų dalykų (modulių) aprašų), kad aiškiau matytųsi savarankiško ir kontaktinio darbo santykis ir kaip jis kinta vykdant studijų programą.</p>	<p>Dabartinis teisinis reglamentavimas labai griežtai nustato studento savarankiško darbo (ne mažiau kaip 30 procentų kiekvieno studijų dalyko apimties) ir kontaktinio darbo (ne mažesnė kaip 20 procentų pirmosios pakopos studijų programos apimties, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams – ne mažiau kaip 10 procentų; ne mažesnė kaip 10 procentų kitų studijų programų apimties, o tiesiogiai dalyvaujant dėstytojams ir studentams – ne mažiau kaip 5 procentai) apimtį.</p> <p>ECTS koncepcija sako, kad studento savarankiškas darbas neturi būti fiksuotas, bet nuosekliai didėti atsižvelgiant į studijų rezultatus. Atitinkamai kontaktinio darbo apimtį turėtų apibrėžti programos rezultatai.</p> <p>Tačiau dėl dėstytojų krūvio apskaitos niuansų lieka rizika, kad savarankiškas darbas bus apibrėžiamas likutiniu principu, o kontaktinio darbo gali būti labai daug. Taigi galbūt dabartiniu reglamentavimu pasirinktas tinkamas sprendimas. Todėl norima tik atkreipti dėmesį į tai, kaip ECTS kalba apie studento krūvio stebėseną, kuri galėtų išgryninti tam tikras proporcijas.</p> <p>Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad ECTS labiau atitinka Vykdomų studijų programų vertinimo metodikos 106.5 p. pateikta formuluotė „paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, savarankiškam darbui skiriamo laiko santykį“.</p>

IŠLEIDO
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius
Tel. (8 5) 268 7001, faks. (8 5) 268 7009
El. p. infor@cr.vu.lt
www.vu.lt, www.ects.cr.vu.lt

PARENGĖ LEIDYBAI
leidybos įmonė „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, LT-03122 Vilnius
Tel./faks. +370 5 265 0629
El. p. kriventa@takas.lt
www.kriventa.lt

Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas:
kreditų harmonizavimas ir mokymosi pasiekimais grindžiamų studijų programų metodikos kūrimas bei diegimas
(Nr. VP1-2.2-ŠMM-08-V-01-001)